

Atlaryňyz owadan at bolsun...

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler
написано kitapcy | 21 января, 2025

Atlaryňyz owadan at bolsun... Dünýä taryhyň türkmenlersiz göz öňüne getirmek mümkün däl. Üçeksiz, suwagsyz, aýnasyz-gapysyz jaýy göz öňüne getiriň. Türkmensiz taryh hem şol dört diwar ýaly ýalaňaç taryhdyr.

Yslamyň ikinji müñýyllygynyň beýik mürşidi, beýik yslam alymy, asly dört Çaryýarlaryň üçünjisi Hezreti Omara baryp direýän we Hindistanda ýaşap geçen Ymam Rabbanyň «Mektubat» («Hatlar») kitabynda taryhy taýdan gymmatly maglumatlaryň üstünden bardyk. Bilnişi ýaly Ymam Rabbany yslamy içinden çüýretmek üçin dörän wahhabycylyk, kadyýanyçylyk ýaly ters akymalaryň ideologlaryny ylmy dialoglar arkaly gazaply tankyt edipdir. Şeýle hem ol yslamyň arassa ýoluna howp salyp biljek islendik ýaramaz edim-gylymlara sessiz galmandyr.

Şöhratly türkmen serkerdesi, Hanlaryň Hany Muhammet Baýram Hanyň ogly, Hanlar Hany Abdyrahym Han hem Ymam Rabbanyň döwründe ýaşap geçipdir.

Kitapda Ymam Rabbanyň Abdyrahym Hana ýazan birnäçe hatlary bar. Hatlardan çen tutsaň, Ymam Rabbanyň Abdyrahym Hany nähili hormatlaýsyny, Abdyrahym Hanyňam bular ýaly beýik alymyň sözünü diňleýändigini we maslahatlaryny amal edýändigini bilmek kyn däl.

Terbiýeçilik gymmatyny we taryhy ähmiýetini nazarda tutup, ol hatlaryň birini terjime edip, siziň dykgatyňza ýetirýärис.

◆ ◆ ◆

YMAM RABBANYNYŇ ABDYRAHYM HAN TÜRKMENE ÝAZAN HATY

(Ymam Rabbanyň «Mektubat» («Hatlar») kitabynyň 23-nji haty).

Bu hat Han-Hanan ady bilen meşhur bolan Abdyrahyma (rahmetullahy aleýh) arapça ýazylyp, dini jahyllardan (nadanlardan) öwrenmegi gadagan edýär we at saýlap almak barada söz açýar.

Allatagala hemmämizi (boş) sözden halas edip, iş etmegini nesip eýlesin. Ynsanlaryň iň oñady we hemmämiziň Pygamberiniň (s.a.w) hormatyna amalsyz ylymdan, derege ýaramaýan bilimden gorasyn!

Arapça ýazylan bir şygyrdan terjime:

Her kim bu dogaga «0myn» diýse eger,
Haktagala ol gula rehmet eýleýir!

Eý, belent ýaradylyşly doganym! Allatagala Siziň ýaradylyşyňzda bolan kemallygyň orta çykmagyny yhsan eýlesin! Bu dünýä ahyretiň ekin meýdanydyr. Munda tohum sepmän, ýaradylyşda bolan, ýer deýin hasyl beriji güýjüni ulanyp bilmediklere, mundan peýdalanmadyklara, amal we ybadat tohumlaryny elden giderenleriň gününe itler aglasyn! Ýer deýin hasyl beriji mümkünçiligi ulanmazlyk, ol ýere hiç zat ekmezlik ýa-da zyýanly tohum ekmek bilen bolýar. Bu ikinjisiniň zyýany, emele getirýän bozuklygy birinjisinden birnäçe esse ýokarydyr. Zäherli tohum ekmek, dini, dini dersleri dinden habary ýoklardan öwrenmek we din duşmanlarynyň kitaplaryndan okamakdyr. Çünkü din jahyllary nebsine eýerýändir we öz keýpine kowalaşýandy. Olar dini öz göwünleriniň islegine görä düşündirerler. Garşysyndakynyň bolsa nebsini azdyrar we kalbyny garaldar. Çünkü din jahyllary din dersini berende (din kitabyny ýazanda) yslamyýete laýyk däl zady laýyk zatdan aýyl-saýyl etmez. Yaşlara nämäni we nähili düşündirmegiň gerekligini bilmez. Ol şägirdini-de özi ýaly nadan edip yetişdirer. Birnäçe zady okap ýat tutanyň bilen (ylymyň başga ugurlarynda belli bir derejä geleniň bilen, ylymda we sungatda rowaçlyk gazananyň bilen) din adamy bolup bolmaz (din kitaby ýazyp bolmaýar) we din barada ders berip bilmez.

Bir din alymy ýaslara din öwretjek wagtynda bulara ilki dinsizler, yslam duşmanlary (we jahyl din adamlary) tarapyndan şygar edilen ýalňyş propogandalary, töhmetçilikli pikirleri seljerip, olaryň arassa we ýaşajyk kellelerini munuň ýaly zäherlerden arassalamalydyr. Eýýäm zäherlenen ruhlaryny bolsa bejermäge çalyşmalydyr. Soňra ýaslaryna we aň-düşünjelerine

laýyklykda, olara yslamyýetiň prinsiplerini, peýdalaryny, emirlerindäki we gadagan eden zatlaryndaky hikmetleri, inçelikleri we adamzady sagadatly durmuşa ýetirýändigini iň täsirli görnüşde aňlaryna ýerleşdirmelidir. Şeýlelikde ýaşlaryň ruh bakjalarynda dertlere dowa, ruhlara iýmit bolan ajaýyp bágüller kemala geler. Bular ýaly din alymyny ýetişdirmek iň uly gazançdyr. Olar ýaly adamlaryň nazary-da ruhlara täsir edýär. Sözleri kalplary özüne bendi edýär. Yslam dinini taýýar lukma deýin ýuwtmak, suwsuz galanda buz ýaljak şerbet içip on iki süñňüň bilen lezzetini duýmak ýalydyr we bu diňe şular ýaly Allanyň halan adamlarynyň sakylyk etmegi bilen mümkün bolýandyr. Allatagala hemmämizi Muhammediň (s.a.w) dogry ýolundan aýyrmasyn! Omyn. Çünkü ynsanlary dünýä we ahyret rahatlygyna gowuşdyrjak diňe bu ýoldur. Pars dilinde ýazylan şu bent, gör, ne ajap sözlenipdir:

Arabystanda doglan Ahmet aleýhyssalam,
Iki jahanda üstün Oldur, heman!
Gara ýeriň astynda galsyn, her zaman
Onuň gapysynda ýer dek bolmaýan!

Pygamberleriň «ala nebiýýina we aleýhymussalawatu weteslimat» iň beýgine, iň belent mertebelisine bizden salamlar bolsun! Bir zada haýran galýaryn, siziň arzyly serpaýyňza mynasyp bolan şahyrlardan biriniň kapyrlaryň adyna meňzeş at göterýänini eşitdim. Munuňam üstesine ol seýitlerden, mertebesi belentde tutulyp söýülmeli adamlaryň hataryndan ekeni. Käsgä, muny eşitmedik bolsadym... Ol bu bolgusyz ady näme üçin aldyka? Hiç hili düşünip bilemok. Beýle ady almakdan aýylganç ýolbarslardan gaçan ýaly gaçmak gerekdir. Çünkü bu atlar we olaryň eýeleri Allatagalanyň duşmanlarydyr. Musulmanlaryň (isle hristian, isle ýewreý, isle başga dinli, tapawudy ýok) kapyrlary duşman hasaplamaǵy emir edilendir. Munuň ýaly pis atlary çagalaryna goýmazlyk her bir musulmana parzdyr. Meniň adymdan oňa aýdyň! Bu alan adynu derhal üýtgetsin! Onuň ýerine ondan haýyrly we musulmana gelişýän bir at goýsun. Musulmana musulman ady dakmak ýaraşar.

Allatagalanyň halajak we Onuň Pygamberiniň (s.a.w) begenjek adyny goýmak yslam dininde bolmak bagtyna eýe bolan her bir adama parzdyr.

(Ebu Dawudyň we Muhammet ibni Hibbanyň aýtmagyna görä, Resulalla (s.a.w): «Kyýamat günü atlarynyz we atalarynyzyň atlary bilen çagyrylarsyňz. Şonuň üçin owadan atlary alyň!» diýipdir. Tirmiziniň rowaýat etmegine görä, Hezreti Aýşa aýdypdyr: «Resulalla (s.a.w) erbet atlary çalyşypdyr».)

Tirmizi we Ibn Maje rowaýat edýär: Abdylla ibn Omar (r.a) aýdypdyr, «Hezreti Omaryň bir gyzynyň ady Asiýe ekeni. (Asiýe – dawa, pitne turuzyjy diýmegini aňladýar). Resulalla (s.a.w) ol ady aýryp, Jemile diýen ady dakýar». Bular ýaly başga-da birnäçe adamyň atlarynyň, ýer we köçe atlarynyň çalşylyp, musulmanlara ýaraşýan atlaryň dakylandygyny Ebu Dawut habar berýär. Hadysda: «Erbet gümana galynjak ýerlerden gaçyň» diýip emredilýär. Dinsizlik alamaty bolan we gümany oýandyrýan atlary goýmakdan (sözleri sözlemekden, alamatlary ulanmakdan we işleri etmekden) gaça durmak her musulmanyň borjudyr. «Bakara» süresiniň 221-nji aýatynda: «Musulman bolan bir gul kapyr bolan begden ýokardadır» diýilýär.

Muhammet alaýhyssalamyň ýolundan gidenlere Allatagala salamat bersin. Omyň.

Mala-mülke olma magrur, diýme: «Barmy men deýin»,
Garşyňdan bir ýel öwser, sowurar harman deýin.

Ymam Rabbany – Ahmet FARUKY SERHENDI. Edebi makalalar